

Валерій Буркат,

віце-президент УААН, акад.,

Михайло Слободяник,

директор ЦНСГБ УААН, д.і.н.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ІСТОРІЇ АГРАРНОЇ НАУКИ УКРАЇНИ

У статті викладено основні положення програми «Історія аграрної науки і біографістика», започаткованої Президією Української академії аграрних наук та її Центральною науковою сільськогосподарською бібліотекою.

За сучасних умов інформатизація суспільства має спиратися на аналіз складного шляху, пройденого вітчизняною наукою, та на розвиток її майбутнього в єдиному контексті спадкоємності.

Створення повноцінної джерельної бази досліджень аграрної науки набуває особливого значення, адже аграрний сектор економіки України переходить у стадію реформування, а володіння інформацією та її накопичення в комп'ютерних інформаційних системах є запорукою подальшого піднесення економіки.

Здобутки аграрної науки як системи, повинні розвиватися динамічно, збагачення її новими теоріями й методами, науково-практичні досягнення тісно пов'язані з організацією науки та особистісним фактором прогресу - діяльністю вчених. Важливе значення у цьому має вивчення досвіду і джерельної бази забезпечення подальших позитивних змін завдяки включенню в арсенал її засобів сучасних інформаційних технологій.

Науку репрезентують учені як носії ідей, і установи, що покликані займатися науковим процесом, упорядковувати кадрову політику, матеріальні та фінансові ресурси, спрямовувати на реалізацію, з одного боку, ідей своїх колективів, а з іншого, - на проведення державної програми щодо прогресу науки. Всеохопне вивчення комплексу виникнення ідей, їх втілення та розвиток інформації про них як системи знання є актуальним завданням сьогодення.

Ці важливі компоненти науки нині концент-

руються і в Українській академії аграрних наук (УААН).

Об'єктивне висвітлення історії створення й діяльності УААН та її сучасного стану, динаміки наукових досліджень можливе лише на базі широкого кола різноманітних джерел, що зберігаються у державних, відомчих архівах установ УААН, бібліотечних фондах країни, передусім Центральній науковій сільськогосподарській бібліотеці УААН.

Специфіка розвитку аграрної науки в Україні, здобутки й втрати якої належно і донині не вивчені й не осмислені, зумовлена нелегким шляхом, пройденим нею з початку ХХ ст., її підвалинами, закладеними в 1917-1919 рр. під час формування державних структур і Української Академії наук, сукупністю історичних умов ХХ ст., передусім політичними подіями, що визначали загальний курс країни, державну ідеологію й умови розвитку науки в СРСР та Україні.

Аграрна історія нашої держави починається з найдавніших часів, проте основи природничої і, зокрема, аграрної науки в Україні, сконцентрованої в університетах, обмеженої у можливостях науково-дослідної діяльності, закладалися у кінці ХІХ - на початку ХХ ст. [1], коли ще не здійснився розподіл освіти та науково-дослідної діяльності. Але об'єктивний процес виокремлення останньої у самостійні організаційні форми набув стихійності в організації Українського наукового товариства в Києві, Київського агрономічного товариства, Південного товариства заохочення землеробства і сільської промисловості, Товариства сільського господарства Південної Росії (мало свої

© Буркат Валерій Петрович, Київ, 2000

© Слободяник Михайло Семенович, Київ, 2000

відділення в губернських містах і заснувало дослідні поля й станції в Полтаві, Херсоні, Одесі, Катеринославі, Харкові, Києві та інших містах). Товариства й станції проводили значну дослідницьку роботу, готували кадри, але не забезпечували розвиток української науки [2]¹.

Колектив однодумців підтримав і розвинув концепцію В.І.Вернадського про необхідність всебічного розвитку природознавчого напрямку науки та відмови від застарілих засад організації академії як наукових товариств, властивих західним академіям. Природознавча наука в другій половині XIX - на початку XX ст. висунула нові умови для організації науки.

Щоб УАН визнала міжнародна спілка академії, її треба було побудувати за новими принципами².

Фундатори природничих наук в Україні вважали: лише за умов оплати досліджень державою можливий розвиток та тісний зв'язок з практикою наукових досліджень на благо країни. Тому основним типом створюваних наукових установ виступає науково-дослідний інститут³.

Започатковуються системи управління наукою, перші його органи. Поряд з академічним формували вузівський та галузеві сектори, які відображали диференціацію науки. Господарча практика вимагала виокремлення прикладної науки. Але сільськогосподарська - впродовж значного часу діяла у нескоординованій системі управління у підпорядкуванні Наркомосвіти⁴.

Однак створені тоді державні установи зробили ґрунтовний внесок у розвиток сільськогосподарської науки та її наукової школи. Йдеться, зокрема, про вклад Сільськогосподарського (навчального) інституту в Одесі (1919), заснованого А.О.Сапегіним, Інституту селекції в Києві (1922), спеціальних кафедр сільськогоспінститутів, мережі науково-дослідних станцій, науково-технічних секцій «Всеробітземлісу», Всеукраїнського бюро з дослідної сільськогосподарської справи. Закладаються НДІ - на базі Харківської ветеринарно-бактеріологічної станції Державного інституту наукової і практичної ветеринарії, Наукового інституту селекції в Києві (1922), на базі Одеської селекційної станції Українського генетико-селекційного інституту (1928), Українського НДІ економіки та організації сільського господарства (1928), Українського НДІ сільськогосподарської меліорації (1929), Українського НДІ лісового господарства й агролісомеліорації (1930) тощо. Все це стало основою для створення міцної української школи аграріїв, умов для організації 22 травня 1931 р. Всеукраїнської Академії сільськогосподарських наук (ВУАСГН) як головного координуючого центру, першим президентом якої було обрано О.Н.Соколовського [6]⁵.

Досить серйозне оновлення цієї інституції здійснюється лише в середині 50-х років, коли 30 грудня 1956 р. відкривається Українська академія сільськогосподарських наук. До неї ввійшов навчальний заклад - Українська сільськогосподарська академія⁶.

¹ Багато передових учених розуміли необхідність організації загальнодержавної наукової системи, яка б мала спеціальні установи, і виступили із загальною концепцією української науки під час створення Української академії наук (УАН). Серед них академіки В.І.Вернадський, М.І.Туган-Барановський, О.А.Яната, В.А.Косинський, П.А.Тутковський та ін., які одночасно працювали в УАН та в Сільськогосподарському науковому комітеті в Києві, створеному 1919 р. (проіснував до кінця 20-х років) [3].

² - національному (вивчення минулого й сучасного розвитку України у всіх виявах духовного, державного та соціально-економічного життя);

- державному (побудову Академії як державної установи, тому що лише держава може забезпечити міцну організацію для наукового дослідження продуктивних сил країни та її природних багатств, забезпечення економічного базису для розвитку України як держави);

- науково-виробничому (науково-практичне значення досліджень Академії для буденного життя населення, спрямованих на розвиток матеріального і духовного життя людей; поряд з природничими науками, фізикою та математикою, створюється розряд прикладного природознавства, де поєднуються прикладні знання, пов'язані з технікою, промисловістю, сільським, лісовим та водним господарством) [4].

³ То був саме такий вид організації, який відкрив нові можливості для формування наукових колективів, налагодження професійної, організованої дослідної діяльності із можливостями державного забезпечення та впровадження наукових результатів у практику господарювання. Цей тип був прийнятий не лише для Української академії, а й для всіх наукових закладів України.

⁴ Науковому підрозділу підпорядковувалися УАН і наукові товариства, лабораторії, станції таких наркоматів, як Наркомзем, Наркомздрав, окреме загальносоюзне утворення ВРНГ тощо.

⁵ Спочатку органи державної влади не втручалися у «духовні робітні» науки, а лише забезпечували організаційно-господарчий бік справи. Та створення ВУАСГН збігається з періодом політизації науки, впровадженням форм державної ідеології в науку, суворих принципів плановості, за якими плани науки мали впливати із загальногосподарського плану і підпорядковуватися йому; початком дії репресивного механізму радянської влади, знищенням представників старої аграрної школи та їхніх послідовників, деструкціями органічних функцій науки, які фактично охопили аграрну науку до 50-х років. Після розгрому «Великої Академії» починається процес «одержавлення» ВАСГНІЛ та ВУАСГН, заміни кадрів, монополізація Т.Лисенком біологічної і сільськогосподарської науки, яка набула найбільшого розмаху після 1948 р. Відчутні втрати аграрної науки того часу ще й досі не оцінені повною мірою.

⁶ УАСГН перетворилася у науково-координаційний центр керівництва сільськогосподарською наукою та освітою в Україні і поєднала в своєму складі 87 дослідних установ (у тому числі 17 НДІ), 21 дослідну станцію і продовжувала розвиватися далі. Серйозного розвитку набув напрям ґрунтознавства. Створено Український НДІ ґрунтознавства і агрохімії ім.О.Н.Соколовського, Український НДІ землеробства з мережею дослідних станцій; Український інститут рослинництва, селекції і генетики ім. В.Я.Юр'єва, Український інститут картоплярства, Український НДІ захисту рослин, Український НДІ фізіології і біохімії сільськогосподарських тварин, Український НДІ економіки агропромислового виробництва тощо. Розгорнуто діяльність ряду інститутів тваринництва і ветеринарної медицини.

У 1969 р. створено Південне відділення ВАСГНІЛ, організатором котрого був В.Ф.Пересипкін⁷.

У 70-80-х роках сільськогосподарська наука помітно відстає від світового рівня у зв'язку із браком фінансування, розпорошеністю кадрів, різним підпорядкуванням установ, перекосами в сфері управління наукою та ін.

У грудні 1990 р. засновується УААН. Зі здобуттям Україною незалежності проблеми аграрної науки виходять на новий рівень вирішення завдань розвитку форм господарювання, пошуків шляхів генетичного вдосконалення рослин, великомасштабної селекції у тваринництві, технологій землеробства тощо. Виникають нові організаційні форми та напрями наукової діяльності, активізуються інтеграційні процеси аграрної науки, виховуються сучасні кадри, формується видавнича політика, спостерігається включення української науки в світову, проводяться міжнародні конференції, праці вітчизняних аграріїв залучаються до світової інформаційної мережі. У складні часи економічної кризи Академія зберігає свій потенціал.

Цьому сприяють визначення мережі наукових (координують НДР за головними напрямками аграрної науки) та регіональних центрів наукового забезпечення, які несуть відповідальність за впровадження наукових розробок у виробництво.

Нині разом з необхідністю висвітлення свого історичного шляху очевидна нагальність нових форм джерельної бази досліджень. Це потребує інформаційного забезпечення науки, усунення суперечностей між знанням та його запровадженням до наукового й суспільного обігу. Треба активізувати створення інформаційної бази науки та актуалізувати знання, які впродовж значного часу не залучалися до широких кіл науковців і виробництва, що певною мірою деформувало уявлення про фактори, тенденції й напрями розвитку аграрної науки в Україні у ХХ ст.

І на сьогодні не розроблено джерельну базу вивчення історії науки та її сучасний стан, не створено реальну історію УААН, її установ та організацій, багато постатей перебувають у забутті, недостатньо визначено внесок учених аграріїв у хід науково-технічного прогресу та напрям історії аграрної науки і її сучасного стану з перспективою на майбутнє.

Першою спробою дещо зменшити кількість відповідних «білих плям» стало рішення Президії УААН щодо історико-біобібліографічних видань

серії «Українські вчені-аграрії ХХ століття», започаткованої академіками М.В.Зубцем і В.П.Буркатом. Уже вийшли книги «Вчені - селекціонери у тваринництві» (К.: Аграрна наука, 1997. - 249 с.) і «Вчені у галузі тваринництва» (К.: Аграрна наука, 1999. - 423 с.). Передано до редакційного опрацювання рукописи про вчених у галузях рослинництва та ветеринарної медицини. Завершується укладання праць про дослідників у сферах землеробства, механізації та економіки.

У 1921 р., коли В.І.Вернадський осмислював необхідність створення спеціальної комісії для вивчення історії науки, філософії й техніки за відсутності її вивчення організованим шляхом, то висловив думку, актуальну й нині: «...история человеческой мысли и творчества, в частности история науки, философии и техники, являются не только областью знания, имеющей огромное значение для выявления истины, ее изучение необходимо и для правильной оценки современного знания и техники, и для создания столь необходимой, особенно у нас, преемственности научного творчества, осознанности значения и непрерывности научной работы в определенной, имеющей корни в научной мысли страны области... оно неизбежно единит вместе всех разрозненно работающих специалистов как в области чистого, так и всех отделов прикладного знания» [7].

На жаль, практично відсутня комплексна та повноцінна джерельна база досліджень історії науки. Аграрна наука з дореволюційних часів не знає повноцінних довідників з історії установ. Не провадився комплексний загальнодержавний облік сільськогосподарських установ України, що існували впродовж ХХ ст., що враховував би відомості про місцезнаходження, історію установи та організацію, реорганізацію, напрями її діяльності; немає біографічного словника українських учених кінця ХІХ-ХХ ст., зведеного довідника наукових установ, інститутів, організацій, дослідних станцій. Структура української аграрної науки, розпорошеність якої в кінці ХІХ - 20-х роках ХХ ст. є перешкодою у вивченні аспектів розвитку, починає набувати чіткості лише зі створенням ВУАСГН.

Українське обмежені наші знання і про тих, хто започаткував аграрну науку в Україні. Серед них: економісти - М.І.Туган-Барановський, В.Левитський, В.Косинський, М. і Л.Яснопольські, О.Білимович, П.Лященко, О.Чаянов, М.Кондратьєв, Л.Н.Юрковський; аграрії - О.Дояренко, рід Симиренків, В.Станчинський, О.Яната, М.Полоз, А.Пясецький, С.Медведев, І.Коваленко, В.Гурський, М.Гавриленко та ін.

Ще не складений мартиролог учених-аграріїв, які зробили ґрунтовний внесок у розвиток науки

⁷ З його складу виведено Українську сільськогосподарську академію. Основна увага спрямовується на теоретичні дослідження та практику селекції рослин і тварин, впровадження нових молекулярно-генетичних методів дослідження, створення системи насінництва тощо. Хоча головні завдання науки підпорядковувалися загальносоюзним планам, у цей період виростала нова плеяда українських учених, які вийшли на міжнародний рівень науки.

в 20-30-х роках і загинули у в'язницях чи таборах чи були усунені від праці. Це, зокрема, О.А.Яната, В.Л.Симиренко, О.Г.Вангенгейм, Е.В.Оппоков, В.Л.Гурський, В.В.Толоков, А.О.Сапегін, О.Н.Соколовський та багато ін. Не оприлюднено список тих, хто знищував представників науки, деформував її органічний прогрес.

Не більше вивчена й діяльність установ та вчених-аграріїв у 70-80-ті роки. Не слід забувати, що й сьогодні незабаром стане історією. Створення джерельного комплексу вивчення історії науки та її сучасного стану є взаємопов'язаним завданням аграрної науки. Враховуючи основний організаційний тип наукових установ - НДІ - та відомчі принципи підпорядкування науки, що склалися, як ми бачили, ще в період української революції 1917-1921 рр., а також роль учених, котрі працювали в цих інститутах, провідним напрямом дослідження вітчизняної аграрної історії має стати історія установ УААН та аграрна біографістика.

Значну роль у вирішенні цих завдань повинна відіграти ЦНСГБ УААН. Це пов'язано із докорінною зміною ролі бібліотек в інформаційному суспільстві, перетворенням їх у специфічний соціальний інститут, інформаційний центр науки, який не лише забезпечує зберігання фондів та бібліотечно-бібліографічне обслуговування читачів, а й активно сприяє динамічному розвитку суспільства, трансформуючись у новий вид бібліотечно-інформаційного утворення. Інформатизація суттєво розширила можливості соціальних, зокрема наукових, комунікацій і зумовила принципові зміни в діяльності та функціях бібліотеки. Вона має стати не тільки місцем акумуляції та зберігання творів друку, а й розвивати нові форми діяльності, пов'язані із накопиченням знання, та здійснювати обмін ними [8]; перетворитися в джерелознавчий центр аграрної науки в Україні, в якому зберігаються найважливіші опубліковані джерела з історії науки, бази даних різноманітних знань, бібліографічних та фактографічних джерел, відомостей про установи й напрями діяльності УААН тощо. Найперше, що в цьому контексті треба вирішити - провести облік та підготовку зведеного масиву даних про наукові й науководослідні сільськогосподарські установи країни. Враховуючи складний шлях нашої аграрної науки - реорганізації, зміни підпорядкування, - необхідно простежити долю кожної установи, від часу її виникнення (організації, створення). Починати доцільно з нинішньої структури УААН та формування БД сучасних установ і товариств із заглибленням у ретроспекцію. Другий етап: облік установ, колись підпорядкованих Академії. Хоча вони й були виведені з-під її орудя, але також

є частиною її історії й мають бути подані в цій БД. Третій етап - проведення обліку аграрних установ, організацій і товариств поза межами УААН.

Методика проведення обліку та анкетування

На початку ХХ ст. Департамент землеробства, усвідомлюючи необхідність проведення обліку та виявлення загального стану сільськогосподарських дослідних установ, здійснив у 1910 р. серйозну роботу з огляду дослідних полів, станцій, розсадників, лабораторій, ферм і склав програму анкети, розроблену старшим науковим спеціалістом В.В.Винером⁸.

Планувалося продовжити проведення цього обліку, але перешкодили політичні події, війна, революція та зміни форм влади.

Роботи з сільськогосподарського джерелознавства зніціював на початку 30-х років М.І.Вавилов. Як істинний учений, він добре розумів науково-практичну значущість випуску системи довідників з історії науки та настільних довідників як компонентів її джерельної бази. Беручи участь у підготовці «Энциклопедии сельскохозяйственного источниковедения», Вавилов продумав серію видань комплексних бібліографічно-джерелознавчих довідників: «а) источники с.-х. библиографии, б) периодическую с.-х. печать, ежегодники и энциклопедии, в) первоисточники с.-х. статистики; законодательства <...>; г) работы учреждений и организаций, занятых в сельском хозяйстве или имеющие в своем составе с.-х. сектор (с.-х. опытные станции, ученые учреждения и учебные заведения, музей, библиотеки и библиографические организации); д) с.-х. карты и атласы; е) с.-х. терминологию» [10]. Першими випусками цієї енциклопедії йшла бібліографія бібліографії, було опрацьовано колосальну кількість бібліографічних джерел, передбачено предметизацію знання, переклади англійською мовою, список джерел.

Нині наука та виробництво мають інші організаційні форми, джерела фінансування, напрями діяльності. Але важливо простежити розвиток аграрної науки за сто років та створити реальну картину сьогодення.

Головною передумовою такого обліку є по-

⁸ Попри те, що методи анкетування і форма анкети спрямовувалися на облік, специфічний для Департаменту, а оцінки реального стану дослідних установ на сьогодні певною мірою застаріли, ми вважаємо за доцільне навести її зміст. Вона включала 12 рубрик: 1) Відомості про місцезнаходження; 2) Стислі історичні дані, викладені в оповідальній формі; 3) Природничі та господарчі умови земельної ділянки; 4) Програма діяльності; 5) Комітет і персонал; 6) Обладнання; 7) Бюджет; 8) Технічні відомості; 9) Результати діяльності; 10) Розповсюдження знання; 11) Бібліографія та звітність; 12) З'їзди з дослідної справи. В такий спосіб було проведено анкетування Катеринославської, Київської, Подільської, Полтавської, Харківської, Херсонської губерній [9].

вноцінність джерельної бази. За часів радянської влади видавалися короткі довідники відомчого характеру управлінського плану. Тепер вони стали бібліографічною рідкістю. Історія науки та діяльності кожної установи відобразилася у відомчих архівах установ і Президії УААН. Разом з бібліотечними фондами установ, загальними фондами ЦНСГБ УААН вони становлять безцінне джерело для вивчення історії установ та осіб і сприяють проведенню досліджень у галузі історії аграрної науки.

Принцип поєднання джерельної бази архівних та бібліотечних фондів УААН дав змогу реконструювати її історію в Україні, започаткувати та здійснювати постійну підтримку сучасної БД, організувати публікацію джерел. Принцип поєднання джерельної бази, історичної ретроспекції та сучасності, створення на цій основі постійно вдосконалюваної структурованої статті реалізується у методиці анкетування та складання описової статті для зведеного банку даних із залученням архівних фондів установ і бібліотечних фондів ЦНСГБ УААН та її мережі.

Структура анкети для установ УААН й інших аграрних установ та організацій складається з п'яти блоків: адміністративного, історичного, описового, бібліографічного, персонологічного.

I. Адміністративний блок містить таку інформацію:

1. Повна офіційна сучасна назва установи.
2. Скорочена назва установи.
3. Поштовий індекс і адреса.
4. Телефон для довідок, телекс, факс, електронна пошта.
5. Прізвище, ім'я, по батькові і телефон директора.
6. Прізвище, ім'я, по батькові і телефони заступників директора.

II. Історичний блок містить стисло історичну довідку:

1. Дата заснування.
2. База: установи та товариства, покладені в її основу.
3. Попередні офіційні назви із вказівкою на підпорядкування, зміни назв, підпорядкованості, відповідні дати змін та реорганізації з зазначенням найважливіших структурних змін усередині установи.

III. Описовий блок містить опис видів та форм діяльності установи:

1. Сучасна структура установи.
2. Основні напрями наукової діяльності, найважливіші програми й завдання.
3. Державне та інші джерела фінансування.
4. Наявність експериментальних об'єктів, дослідних господарств, полів, станцій, розсадників тощо.

5. Результати теоретичної, науково-практичної роботи та впровадження.

IV. Блок бібліографічної інформації:

Головне завдання - створити бібліографію праць співробітників за всі часи існування установи.

1. Бібліографія основних довідково-інформаційних видань:

- а) путівники, довідники, огляди, покажчики про установу;
- б) основні наукові праці, що відображають здобутки за магістральними напрямками розвитку науки;
- в) монографії та окремі статті, що характеризують загальний розвиток науки.

2. Невидані наукові праці (рукописні, машинописні тощо), стан архіву та бібліотеки.

3. Наявність комп'ютерних БД зі вказівкою тематики, обсягу тощо.

V. Блок персонологічної інформації:

включає перелік осіб (прізвище, ім'я, по батькові, дату народження, освіту, посади, звання, членство в організаціях та товариствах - за даними листка з обліку кадрів), котрі працювали або працюють у складі установи, їхні посади та обгрунтовані відомості про необхідність включення особи в біобібліографічну БД, персоналію.

На основі анкетування створюється БД установ та біографічна БД. На особливу увагу заслуговує динаміка аграрної біографістики. Гостра потреба в її розвитку, підготовці наукових біографій, монографічних видань із життя та діяльності вітчизняних аграріїв, біобібліографій учених минулого та сучасних діячів науки, зведеного біографічного словника українських учених-аграріїв є аксіомою. Весь світ нині має визнані біографічні центри, які фіксують біографії видатних сучасників і тим створюють джерельну базу для сьогодення та майбутнього. Розпочалися біографічні дослідження і в Україні - в Інституті біографістики НБУВ розробляються теоретичні та науково-практичні засади української біографістики, УБС [11]. Отже, необхідно закласти підґрунтя та започаткувати напрям аграрної біографістики в УААН, розробити її методологічні й методичні основи для видання біобібліографічної продукції та побудови комплексних інформаційних систем, які б дали змогу реконструювати процеси й тенденції розвитку аграрної науки, відобразити її теперішній стан.

Підготовка словника та біобібліографій має велике значення і для вивчення історії науки, і для осмислення спадщини, а сучасникам - для усвідомлення історичної ваги своєї праці. До біографічного словника мають бути включені біографії сучасників і тих дослідників, які діяли наприкінці XIX - у XX ст. Принцип історизму та повноти джерельної бази вимагає, щоб до його складу ввійшли особи, котрі не лише будували,

а й руйнували науку. Це дозволить висвітлити об'єктивні процеси відтворення її реальної історії, її шляхів, здобутки та перспективи, що особливо важливо тепер, коли активізується біографістика гуманітарних сфер знання, вчені котрих постраждали значно більше, ніж дослідники природничих дисциплін. Разом з тим, українська аграрна наука зазнавала істотних репресій, утисків, деформацій. Відставання аграрної біографістики у розробці цих проблем очевидне.

Обсяг біографічної статті про кожну конкретну особу повинен відповідати його внеску в науку, а мінімум біографічних даних включати: ім'я, по батькові, прізвище, звання, рік і місце народження, рік смерті, місце поховання, рід діяльності, вказівку на наукові дослідження, бібліографію. Для розгортання цієї справи потрібний попередній збір інформації про найвидатніших осіб, зважаючи на облік сільськогосподарських установ, розшуки по довідниках, звернення до сучасників з проханням надати за відповідною програмою біографічні відомості про себе та про померлих осіб, яких вони добре знали.

Анкета для біографічного словника українських аграріїв має включати:

1. Прізвище, ім'я, по батькові (інші прізвища та псевдоніми).

2. Дата і місце народження (день, місяць, рік).

3. Батьки і рідні (батько, мати - прізвище, ім'я, по батькові, брати, сестри - ім'я, рід занять - заповнення факультативне).

4. Сімейний стан.

5. Короткі відомості з історії роду (чи були серед предків видатні діячі - факультативне заповнення).

6. Освіта (вказати дати, місця, дипломи, ступені).

7. Робота за фахом (за хронологією, з точними назвами посад та організацій і датами).

8. Коло наукових інтересів.

9. Розроблені теоретичні концепції, внесок до загальної методології та конкретних фахових методик досліджень.

10. Масштаби й ефективність впровадження розробок автора у виробництво.

11. Захоплення у вільний від роботи час.

12. Належність до наукових шкіл, художніх та інтелектуальних течій, суспільних і громадських партій, рухів (посади).

13. Нагороди, премії, звання.

14. Список основних наукових праць, рецензій і оглядів про науковий внесок особи.

15. Домашня та службова адреси, телефон, факс, електронна пошта.

16. Дата заповнення, підпис.

Ця робота вже ведеться в ЦНСГБ УААН. За ініціативою авторів даної статті в 1998 р. запо-

чатковано біобібліографічну серію «Академіки Української академії аграрних наук». Уже вийшли біобібліографії П.І.Коваленка, В.П.Бурката, В.П.Ситника, В.Ф.Пересипкіна, М.В.Зубця, І.І.Мартиненка.

Для здійснення цих планів організовано відділ сільськогосподарського джерелознавства.

Провідні положення даної статті будуть покладені в основу наукової програми «Історія аграрної науки та біографістика».

УААН, її бібліотека планують розгорнути діяльність, спрямовану на підготовку циклів довідників, що мають стати ґрунтовною джерельною базою вивчення історії аграрної науки в Україні. Разом з накресленням побудови її БД в установах та особах необхідно продовжувати й систему традиційних видань, які забезпечують розвиток науки: підготовку аграрної енциклопедії України, біобібліографій українських учених, публікацій документів з історії науки в державі, монографій та збірників наукових праць. До цієї роботи слід залучити найкращий науковий потенціал та створити фундаментальну історію УААН.

1. Панченко П.П., Славов В.П., Шмарчук В.А. Аграрна історія України. - К., 1996.
2. Українська академія аграрних наук: 1991-1995. - К., 1996. - С. 3-4.
3. Історія Академії наук України: 1918-1993: Документи і матеріали. - К., 1993. - С. 223-234.
4. Сытник К.М., Стойко С.М., Апанович Е.М. В.И.Вернадский: Жизнь и деятельность на Украине. - К., 1984. - С. 170-171; Історія Академії наук України. - С. 93.
5. Лахтин Г.А. Организация советской науки: история и современность. - М., 1990. - С. 7-8.
6. Українська академія аграрних наук: 1991-1995. - К., 1996. - С. 9-16.
7. Вернадский В.И. Избранные труды по истории науки. - М., 1981. - С. 290.
8. Слободяник М. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій. - К., 1995. - С. 4-6.
9. Сборник сведений о сельскохозяйственных опытных учреждениях России (по данным анкеты 1910 г.). - СПб., 1911.
10. Энциклопедия сельскохозяйственного источниковедения / Под ред. М.И.Бурфского, Н.И.Вавилова, И.Н.Кобленца. - М., 1935. - Т. II, кн. 3. - С. 7.
11. Чижко В.С. Біографічна традиція та наукова бібліографія в історії та сучасності України. - К., 1996.